

Bulányi, az eszmeharcos

Bulányinak életeleme volt a harc. Harcolni lehet valami vagy valaki ellen, és lehet valamiért vagy valakiért. Bulányi mindig valamiért harcolt. Kezdetben a magyarságért, majd az ő egyházáért. A nacionalista színezetű harcot egy idő után feladta, csak élete végén újult fel benne ismét, de katolikus papként és szerzetesként az egyház fennmaradásáért, majd megújulásáért való harcát egész életének legfőbb céljaként haláláig megtartotta.

Harc az egyház fennmaradásáért

A hétgyermekes családból született fiú a piaristáknál érettségizik, majd piarista szerzetesnek jelentkezik. Szíve vágya, hogy szerzetes papként a magyar irodalom tanára lehessen. Felszentelése után (1943) a piarista rend különböző gimnáziumaiban tanított. 1944-ben került Debrecenbe.

Életét meghatározó esemény történt itt. A debreceni rendházban 1944 őszén szállást kapott egy horvát jezsuita, Pater Kolakovics. Őt a Vatikán azért küldte, hogy a keleti tömbben csoportokat szervezzen, mivel úgy tűnt, hogy az egyház hamarosan a föld alá kényszerül, és csak ezekben a kis közösségekben tud tovább élni. Kolakovics először tolmácsnak kérte fel Bulányit, majd 1945 februárjában rábízta egyik diákcsoportját, aztán Oroszországba indult.

A háború után, 1945-től még viszonylag szabadon működhetett az egyház. Bulányi vezetésével megindult a fiatalok szervezése. Bulányi megnyerte az ügynek az Actio Catholica akkori elnökét, Endrei Mihály püspököt. Országos táborok, lelki gyakorlatok kezdődtek, és ezek nyomában ifjúsági csoportok szerveződtek.

A Kommunisták Pártja 1948-ra megszerezte az egyeduralmat, és ezzel megkezdődött Rákosi rémuralma. Bulányit 1951-ben letartóztatják, és a következő évben, az első kisközösségi perben az ügyész a legsúlyosabb büntetést, a kötéltálat kéri Bulányira. A bíróság végül életfogytiglani börtönt szabott ki rá „a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés büntetése” miatt.

Bulányi ezután végigjárja az ország börtöneit. Az 1956-os forradal-

om Vácon éri. Kiszabadul, de 1958-ban újból elfogják, és összeségében kilencévi fogság után, 1960-ban szabadul.

Mélységes elismerés illeti Bulányit, hogy képes volt életét is kockáztatni hitéért és egyházáért.

Közben óriási traumaként éli meg a többi bebörtönzött, megkínzott pappal és hívővel együtt, hogy a magyar egyház vezetői megegyezéseket kötnek az egyház ellenségeivel (1950, 1957). Ami pedig a legtragikusabb, hogy a Vatikán is megegyezik a Kádár-rezsimmel (1964). Mindnyájan úgy érezték, hogy annak az egyháznak vezetői árulták el őket, amelyért a börtönt is vállalták, hiszen a hierarchia az egyházért vállalt szenvedéseiket megcsúfolva a kollaborálók mellé állt.

Szabadulása után sem a piarista rend, sem valamelyik egyházmegye nem fogadja be a papi szolgálatba, civil munkához is csak nagy nehezen jut. Ekkor kérdezi meg magától, hogy kinek a katonája is ő? Egy félféudális egyház, egy földbirtokos szerzetesrend, egy megalkuvó és kollaboráló hierarchia tagja?!

Ekkor fordul az evangéliumok felé, keresve, hogy milyen egyházat akart is Jézus. Elkezd elemezni Jézus szavait. Így születik meg (1968-ra) ötkötetes műve a „Keresétek az Isten Országát!” (KIO). Ebben felragyogtatja azokat az eszményeket, amelyek valóban jézusiak, és amelyek szerint kellene megújulnia az egyháznak, hogy a világnak is a megújulás útját mutathassa fel.

Isten csak szeretni tud. Az embert is csak a szeretetre teremtette. Az emberi közösséget szeretetközösségnek akarta. Az egyháznak szeretetközösségnek kell lennie, ha hűséges akar lenni a názáreti Jézushoz. A szeretet pontosan körülírható magatartás. Szeret az, aki ad, és nem vesz; szeret az, aki szolgál, és nem uralkodik másokon; szeret az, aki szelíd, vagyis aki nem üt, nem üt vissza és megbocsát.

Bulányi drága kincset talált emberként ennek a kincsnek továbbadására szánja további életét. Megújítani az egyházat, hogy az a világ kovása lehessen.

Harc az eszményekért

Noha Bulányi azzal jött ki a börtönből, hogy Magyarországon a

kisközösségek szervezése lehetetlen, és kezdetben csak magánszemélyekkel találkozott, de hét év evangéliumelemző munkája során újrakezdte a kiscsoportok szervezését (1967). Tíz év után, az állami üldözések ellenére már az egész országban élő, virágzó, elkötelezett kisközösségek találhatók, a „bulányisták”.

Ekkor volt egy pillanat, amikor úgy tűnt, hogy vége a harcnak. Több állami per és retorzió nem sújthatja a kisközösségeket. A magyar államnak ugyanis az ENSZ tagállamként 1976-ban el kellett fogadnia a helsinki megállapodást, amely szerint „mindenkinek joga van... hogy vallását... egyénileg vagy másokkal együtt, nyilvánosan vagy magánkörökben gyakorolhassa és taníthassa... a békés gyülekezés jogát el kell ismerni” (Magyar közlöny, 1976. 32. sz.).

De nem lett vége a harcnak, hanem ekkor kezdődött az igazi harc. Az ateista-kommunista állam nem adta fel az üldözést, hanem ördögi rafinériával a hierarchiára bízta a pizkos munkát. Ennek a feladatnak elvégzésére vállalkozott Lékai László bíboros, prímás, érsek. A vele való harcban mérgesedett el igazán a helyzet. Az Állami Egyházügyi Hivatal titkos forgatókönyvét Lékai szolgáiban végrehajtotta, itt-ott túl is teljesítette.

Drámaivá fokozódott a hierarchia és a kisközösségek viszonya, amikor Merza József –lelkiismeretére hivatkozva – megtagadta a katonaságot (1979), majd a következő tíz évben még 25 fiatal hasonlóan járt el. Újból színre lépett az állami retorzió is. A katonaságmegtagadást az állami hatóság legtöbb esetben hároméves börtönbüntetéssel torolta meg. A bírósági tárgyaláson az ügyész arra hivatkozott, hogy a katonaságmegtagadókat az egyház is elítéli. Valóban, a Magyar Katolikus Püspöki Kar (MKPK) körlevélben ítélte el őket (1983).

Közben elkezdődött Bulányi kálváriája, egyben heroikus küzdelme egyháza hierarchiájával. A szereposztás egyszerű: az állam sorban bebörtönzi a katonaságmegtagadókat, Lékainak pedig eretneket kell kreálnia Bulányiból, vagyis egyházi vonalon kell lehetlenné tennie működését.

A bíboros dialógusra hívta Bulányit, de az valójában egyházi törvénszék (inkvizíció) volt. Lékai négy professzorral (Gál Ferenc, Rózsa Huba, Vanyó László, Erdő Péter) vallatta Bulányit (1981), aki nem válaszolt kérdéseikre. Kérte, hogy írásban válaszolhasson. A válaszok elkészültek, de kiderült, hogy azokról a témákról nem lehet vitatkozni, mert a bíboros és a professzorok képviselik az egyház hivatalos tanítását.

Pár hónap múlva Lékai egy írást küldött Bulányinak, amelyben a professzorok megállapították, hogy Bulányi mit tanít, és felszólították, hogy vonja vissza azokat. Bulányi azt válaszolta, hogy abból, amit a professzorok állítanak, ő semmit sem tanít, ezért azokból semmit sem von vissza.

Akkor a sajtóban közzétették, hogy milyen téves teológiai tanai vannak Bulányinak, és ezeket felszólításra sem hajlandó visszavonni, ezért tanait felterjesztik Rómába, a Hittani Kongregáció elé (1982). Közben azonban megvonták tőle a nyilvános papi működés jogát. Felszólították az egész magyar katolikus papságot és híveket, hogy vele és a hozzá tartozókkal semmiféle munkakapcsolatba ne lépjenek.

Három év múltán a Hittani Kongregáció prefektusa, Ratzinger bíboros, a II. Vatikáni zsinat konstitúcióiból összeállított, 12 pontos szöveggyűjteményt küldött aláírásra, amit Bulányi aláírt, de kiegészítette azt az ő 13. pontjával, amelyet szintén a Zsinatból idézett, és amely a lelkiismereti szabadságról szól (1985). Ratzinger nem fogadta el a választ, mert szerinte az a mondat relativizálta az összes többi.

Hátra volt még az utolsó lépés, a Hittani Kongregáció válasza Bulányi írásairól. A válasz megérkezett, és megjelent a katolikus sajtóban Ratzinger bíboros aláírásával; nem kevesebb olvasható benne, mint hogy írásában (Egyházrend) Bulányi „úgy ahogy hangzik, veszélyes, téves és félreérthető” nézeteket képvisel (1987).

Közben fordult a világ, Magyarországon rendszerváltás történt (1989), de a Bulányi-ügyben semmi nem változott. Tizenöt év után Bulányi levelet írt a prefektusnak: „...házamban 14 és fél év után a gyilkosok is kérhetik büntetésük törlését”. Ratzinger kérésére a 13. pontot a többi közé helyezték be, majd az újbóli aláírás után visszavonták az 1982-ben elrendelt korlátozó intézkedéseket (1997).

A büntetés visszavonását a sajtó Bulányi rehabilitálásának minősítette. Valójában semmi sem állt helyre. A Bokor Bulányi halála után is, mind a mai napig megbélyegzett, perifériára szorított és gyanakvással fogadott közösség maradt a katolikus egyházban. A kollaboráló magyar hierarchia a mai napig sem vallotta be bűneit az ateista államhatalommal való együttműködéséért, Bulányi és közössége üldözéséért sem. Nem kért a Bulányi által kibányászott kincsekből, azokból a tiszta jézusi eszményekből, amelyekből várható volna az egyház és a társadalom igazi megújulása.

Személyes utóirat

Gyurkának úgy kellett meghalnia, hogy egyházmegújító szándéka kudarcba fulladt. De harca nem volt hiábavaló. Isten Országának építése nem felekezettfüggő. Ahonnan kiküldenek minket, ahol nem fogadnak be az Örömhírrrel, ott nem szabad erőltetni azt. Ott kell építeni az Országot, ahol élünk, és tevékenységünket nem szabad jogi keretek közé szorítani. A bázison kell képviselnünk eszményeinket, és teljesíteni küldetésünket azzal az elszánt-sággal és bátorsággal, ahogy azt a mi nagy Eszmeharcosunktól láttuk!

Kovács László

BOKOR-logó

Az égő csipkebokor üzen.

Ég, de nem ég el. Feltűnő jelenség. Nem normális dolog, hogy a megszokott törvénytörésekkel, bevett szokásokkal ellentétben van egy mozgalom, amely azért van, hogy ég. Azáltal él, hogy emészteni látszik magát. Valahonnan táplálkoznia kell, ha képes erre. Csodabogár, érdekesség ... meghökkentő, figyelemfelkeltő. Ehhez nem kell botránkoztatásra törekednie, eléggé bicskanyitogató maga a léte.

Világít, és fel lehet rá figyelni. Akkor is világít, amikor környezete azt hiszi, hogy számára nappal van, hogy ő bizony világosban jár. Ez a Bokor ugyanis másféle fényt ad. Olyat, amelynek hatására igenekre és nemekre egyszerűsödnek le az emberek által túlbojnyoltott kérdések. A bűnt bűnnek mutatja, az erényt erénynek. Nem változtatja fényét a szerint, hogy milyen ellenfények nyomulnak ellene, körülötte. Arra azonban vigyázni kell, nehogy füstje elhomályosítsa a lángját.

Éget, melegít. Kinek így, kinek úgy. Kiegyeztet magából és a hozzá csatlakozóból a salakot, és megtisztul, illetve megtisztít. Folyamatosan, hiszen salak mindig termelődik ott, ahol gyarlandó (= gyarló + halandó)

ember van. Az elszemélytelenítő világban személyi kapcsolatok melegét kínálja. Hogy ennek megtapasztalásához feltételek kapcsolódnak, például védőburkok levetése, álarcok felszámolása, értékszemlélet átalakítása? Ami érték, ahhoz fel kell zárkózni. Ami érték, azért áldozatot hozni természetes.

Megszólít. Nem magának ég, nem magáért van. Nem Tábor-hegyi camping. Valaki meggyújtotta valamire. Hang tud hallatszani belőle, a meggyújtónak a hangja. Egyszerű, közérthető szóval szólít meg. A megszólítást meghallónak arra kell vigyázni, nehogy zavaró, belső vagy személyek közötti égési pattogások, recsegések elnyomják a Hangot.

Küld. Mindenkit. Valójában persze csak azokat, akik felfigyeltek, bekapcsolódtak, előző szemléletükhöz képest jobb belátásra tértek („megtértek”). Tagjainak, bárhol élnek, működnek is, hordozniuk kell a lángot, amelybe bemelegedtek. Hogy felfigyeljenek az emberek, lényeglátókká legyenek, megtisztulva melegedjenek, és maguk is lángocsává váljanak. Ez minden vágya annak, aki maga is tüzet jött hozni ebbe a világba... és meggyújtotta ezt a Bokrot.

Király Ignác